

Ιστορικά - Έθνικά

■ Η ελληνική καταγωγή τών Πομάκων

Άγριάνες ή Άχριάνες*

Μέρος Α΄

1. Καταγωγή τών Άγριάνων

Εἰς τὴν ὄροσειρὰ τῆς Ροδόπης, κατοικοῦσε ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, μία καθαρόαιμη Ἑλληνικὴ φυλὴ, ἣ ὁποία εἶχε τὸ ὄνομα: Ἄγριάνες.

Ὁ Πέτρος Θεοχαρίδης, υἱοθετεῖ τὴν ἀποψη ὅτι οἱ ντόπιοι, μόνιμοι κάτοικοι τῆς Ροδόπης, ὅπου ζοῦν γιὰ χιλιάδες χρόνια «ὀνομάζονταν Ἄγριάνες καὶ ἦταν Θρακοέλληνες, ἤτοι Ἑλληνες τῆς Θράκης. **Εἶ**χαν τὴν ἴδια μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνες, θρησκεία καὶ μιλοῦσαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἑλληνες».

Ἄναφέρει χαρακτηριστικά: **Σ**τὰ Βυζαντινὰ χρόνια, τὸ ὄνομά τους, ἀπὸ «Ἄγριάνες», ἔγινε «Ἄχριάνες», ἣ δὲ Ροδόπη ὀνομάστηκε Ἀχριδῶ ἢ Ἀχριδός.

Μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ Ροδόπη, οἱ Ἄγριάνες ἔγιναν Χριστιανοί. **Χ**τίστηκαν τότε πολλὲς ἐκκλησίες, παρεκκλήσια καὶ χριστιανικὰ Μοναστήρια. **Μ**άλιστα αὐτὰ ἦταν τότε πολλὰ στὴ Ροδόπη, ὥστε ἀργότερα οἱ Τοῦρκοι τὴν ὀνόμασαν Ντεσπὸτ-Ντάγ, δηλαδὴ Δεσποτοβούνι.

Ὁἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Κρούμου (803-814) ἀκόμα καὶ τὴν ἐποχὴ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, προσπαθοῦν νὰ «ἐκβουλγαρίσουν» τοὺς κατοίκους τῆς Ροδόπης. **Μ**πόρεσαν ὅμως, μόνο γλωσσικὰ νὰ τοὺς «ἐκβουλγαρίσουν». **Ἡ** συνείδηση αὐτῶν παρέμεινε ἑλληνικὴ.

Στὰ χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, οἱ πολλὲς στερήσεις, ἣ δυσφήμιση τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἣ πίεση, οἱ ἀπειλές, ἣ βία καὶ τὰ βασανιστήρια, ὀδήγησαν αὐτοὺς στὸν ἐξισλαμισμό.

Σελίμ Α΄.

Ἔτσι τριακόσια περίπου χρόνια, μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ροδόπης ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἔλαβε χώρα ὁ ἐξισλαμισμὸς τῶν Ἀγριάνων.

Τὸ ἱστορικὸ τῆς ἀλλαξοπιστίας τοὺς ἔχει ὡς ἐξῆς: Οἱ φύλαρχοι Ἀγριάνες, οἱ κοινοτάρχες καὶ οἱ πρόκριτοὶ τοὺς, κατέβηκαν μαζὶ μὲ τοὺς παπᾶδες ἀπὸ τὴν Ροδόπη στὴν Φιλιππούπολη καὶ παρουσιάσθηκαν στὶς πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀρχές

τῶν Τούρκων στὸ διοικητήριον (κονάκι) καὶ ἐδήλωσαν τὴν ἀμετάτρεπτη ἀπόφασή τοὺς νὰ προσχωρήσουν στὸ Μωαμεθανισμό.

Ὁ διοικητὴς φοβήθηκε τὸ σκάνδαλο καὶ τοὺς παρέπεμψε στὸν τότε Μητροπολίτη Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ (1636-1672). Ἀλλὰ μάταια προσπάθησε κατηχώντας τοὺς νὰ τοὺς μεταπείσει ὁ Μητροπολίτης. **Ἡ** περιτομὴ (τὸ σουνέτ) ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων ἔγινε πανηγυρικὰ – σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση – στὸ παλιὸ τζαμί κοντὰ στὸ διοικητήριον τοῦ Σαχ-Μεντίν Πασᾶ (Ἰμαρὲτ) καὶ κατόπιν, ἀφοῦ γύρισαν στὶς πατρίδες τοὺς, ἐξισλαμίσθηκαν καὶ οἱ λοιποὶ ὁμόφυλοί τοὺς.

Τότε κατεδαφίσθηκαν πάνω στὴ Ροδόπη 218 ἐκκλησίες καὶ 336 παρεκκλήσια. **Ὁ** ἐξισλαμισμὸς τοὺς ἄρχισε ἐπὶ Σελίμ Α΄ (1512-1520) καὶ συντελέσθηκε ἐπὶ Μωάμεθ Δ΄ καὶ μεγάλου Βεζύρη τοῦ Μεχμέτ Κιοπρολοῦ (1656-1661) καὶ μητροπολίτη Φιλιππουπόλεως τοῦ Γαβριήλ (1636-1672).

Μωάμεθ Δ΄.

Ειρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι, ὁ Μεχμέτ Κιοπρολοῦ ἦταν Ἕλληνας ποὺ ἀλλαξοπίστευσε καὶ τούρκεψε.

Στὴν διάρκεια τῆς Βουλγαρικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1876 ἐναντίον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οἱ Ἀγριάνες βοήθησαν πρόθυμα τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἦταν οἱ κύριοι δράστες τῶν σφαγῶν τῶν Βουλγάρων. **Ἔ**τσι ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ κατεστάλη μὲ δεινὴ ἦττα τῶν Βουλγάρων.

Ἡ βοήθεια αὐτὴ ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴ Βουλγαρικὴ γλῶσσα ὡς «Pomagam» ποὺ θὰ πεῖ «βοηθός», μετανόμασε τοὺς Ἀγριάνες σὲ Πομάκους.

Ἦπάρχει ἐπίσης ἡ ἐλληνικὴ ἀποψη ὅτι ἡ λέξις «πομάκος» προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία θρακικὴ λέξις Πόμα ἢ πόμαξ, κάτι ποὺ πίνεται.

Ἔτσι ἡ ἀρχαιοτάτη φυλὴ τῶν Ἀγριάνων ὑποβαθμίστηκε καὶ ἀπὸ περήφανη φυλὴ, ἐλληνικότετη φυλὴ ποὺ ἦταν, ἔγινε φυλὴ

των βοηθῶν. Ἐτοῦτο κι ἄν εἶναι οἰκτρὰ ὑποβάθμιση. Ἀπὸ τότε ἡ φυλὴ αὐτὴ ἀκούει εἰς τὸ ὄνομα ΠΟΜΑΚΟΙ ἢ ΠΟΜΑΚΟΣ. Ἄδικη ἀντιμετώπιση τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Τσέχος Γκάϊτλερ, θεωρεῖ τοὺς Πομάκους ὡς ἀπογόνους τῶν Θρακῶν, τῆς πολεμικῆς φυλῆς τῶν Ἀγριάνων ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Ροδόπη καὶ τὰ γύρω μέρη. Παλαιότερα ζοῦσαν σὲ ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολη ὡς τὸν Ἄξιό καὶ ἦταν περίπου 400.000.

Ὁ Albert Dumont, στὸ ἔργο του «Βούλγαροι» (1881), ἀφοῦ ἀναφέρεται στὸ ὀρεινὸ διαμέρισμα τῆς «Δέσποτα Πλάνινα», ποὺ βρίσκεται μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Σερρών, γράφει: «... οἱ κάτοικοι οὗτοι, οὓς ὀνομάζουσι Βουλγάρους, ὁμιλοῦσιν σλαβιστί, ἀλλ' ἔχουσιν τύπον, ὁ ὁποῖος δὲν ὁμοιάζει οὔτε πρὸς τοὺς Βουλγάρους, οὔτε πρὸς τοὺς Σέρβους.

Οἱ Πομάκοι ἐκλαμβάνονται ὡς Μουσουλμᾶνοι, ἐπειδὴ ἔχουσι τζαμιά τινά, χωρὶς νὰ γινώσκωσι τὸν Κοράνιον καὶ χωρὶς ν' ἀσκῶσι τοὺς νόμους, ὡς αὐτὸ περιλαμβάνει».

Ὁ Κ. Ἄμαντος, στὸ βιβλίον τοῦ «Οἱ Βόρειοι Γείτονες τῆς Ἑλλάδος», γράφει (σελ. 44): «Διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι οἱ Πομάκοι τῆς Ροδόπης, ἦτοι οἱ Σλαβόφωνοι Μωαμεθανοὶ αὐτῆς εἶναι μείγμα τούτων τῶν παλαιότερων Τούρκων καὶ Σλάβων, δὲν εἶναι δηλαδὴ καθαροὶ Σλάβοι ἢ Βούλγαροι, ὡς γράφεται συνήθως».

Ὁ Π. Παπαχριστοδούλου στὸ ἔργο «Οἱ Πομάκοι, ὑπόδουλος λαὸς τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τῆς Ροδόπης», γράφει: «Οἱ Τοῦρκοι τοὺς θεωροῦν Τούρκους, ἐνῶ εἶναι ἀπλῶς Μωαμεθανοὶ ἐξι-σλαμισθέντες τὸν 17ο αἰῶνα. Τοῦτο τὸ βεβαιώνει καὶ ἡ φυσιογνωμία τους ἢ ἐλληνικότητα, σὰν φυσιογνωμία Θρακοελλήνων ἢ Ροδοπαίων. Τὸ βεβαιώνουν τὰ πανάρχαια ἐλληνικὰ ἦθη κι ἔθιμά τους καὶ ἡ ἀνάμνηση ποὺ ἔχουν γιὰ τὴν ἐλληνικὴ καταγωγὴ τους, πρᾶγμα ποὺ εἶναι καὶ αἰτία νὰ συμπαθοῦν τοὺς Ἑλληνας, ὥστε νὰ ἐκδηλώσουν στὸν Ἀ Μέγαλο (ἐνν. Παγκόσμιον) πόλεμον τὴν προτίμησή τους πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀντὶ πρὸς τὴν Βουλγαρία».

Ὁ Κ. Κουρτίδης (Ἱστορία τῆς Θράκης, τόμ. Α' σελ. 312), γράφει: «Θεωροῦμεν ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Θρακῶν τοὺς Πομάκους, τὴν ρωμαλεάν καὶ πολεμικὴν φυλὴν, ἢ ὁποία ὡς ὄλως ξεχωριστὴ φυλὴ κατοικεῖ εἰς τὴν βορειοανατολικὴν Ροδόπην· ἐξισλαμίσθησαν, πλὴν διετήρησαν ὡς γλῶσσαν σλαβικόν τι ἰδίωμα, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερα φυλετικὰ γνωρίσματα. Πιθανὸν φαί-

νεται, ότι οί **Πομάκοι** είναι απόγονοι τῶν Βήσων Θρακῶν ἢ τῶν Δίων, οἵτινες κατοικοῦσαν ἀπὸ μακρῶν χρόνων τὴν χώραν ταύτην».

Ὁ Μ. Ἀποστολίδης γράφει: «**Θ**ρακοέλληνες εἶναι καὶ οἱ ἑλληνοφῶνοι **Πομάκοι** οἱ καλούμενοι Γραβανίτηδες καὶ Μαρήδες, οἰκοῦντες κυρίως ἐπὶ τῶν ταπεινῶν (ἐνν. χαμηλῶν) ὑπωρειῶν τῆς μέσης ἀνατολ(ικῆς) Ροδόπης παρὰ τῷ παραποτάμῳ τοῦ Ἐβρου Ἐρυθροποτάμῳ, μεταξὺ Διδυμοτειχοῦ καὶ Ὀρτάκιοι. **Ῥ**σαύτως οἱ Ροδοπαῖοι τῆς περιφέρειας Timrisch, κατὰ τὰς σωζομένας τοπικὰς παραδόσεις, ἦσαν Θρακοέλληνες, ὅτε ἐξισλαμίσθησαν μεσοῦντος τοῦ ΙΖ' (17ου) αἰῶνος καὶ εἶχον Ἑλληνικὴν φλέβα».

Ὁ Ν. Μοσχόπουλος, στὸ ἔργο του «Ἡ Ἑλληνικὴ Θράκη», γράφει: «**Ἡ** καταγωγή τῶν μουσουλμάνων τούτων, οἵτινες κατοικοῦν εἰς τὰς βορείους περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Θράκης, εἶναι ἀρκετὰ σκοτεινὴ. **Ἐ**ν ὅμως εἶναι βέβαιον: Βούλγαροι δὲν εἶναι».

Τέλος, σὲ ἄρθρο του στὴν ἐφημερίδα «Ἔθνος» στὶς 17/11/1947, ὁ Ἄ. Δασκαλάκης γράφει: «**Ἡ** βουλγαρικὴ περιφέρεια τῆς Ροδόπης ἔχει πληθυσμὸ περίπου 650 χιλ.· ἐξ αὐτῶν 300 χιλ. εἶναι **Πομάκοι** Μουσουλμᾶνοι... οἱ Βούλγαροι τοὺς **Πομάκους** τοὺς χαρακτηρίζουν ὡς “ἐξισλαμισθέντες Βουλγάρους” καὶ μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτὸν δικαιολογοῦν ὅλα τὰ βάρβαρα, συνήθη εἰς τὴν τακτικὴν των, μέσα ἐκβουλβαρισμοῦ... οἱ **Πομάκοι** ἀποκηρύσσουν μὲ ἀγανάκτησιν ὅτι εἶναι Βουλγαρικῆς καταγωγῆς. **Π**ροτάσσουν ἱστορικὰ, γλωσσολογικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόδεξιν ὅτι εἶναι ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς Θράκης, πρὶν φθάσουν ἕως ἐκεῖ Βούλγαροι καὶ Τούρκοι. **Ἐ**πομένως, δὲν ἔχουν καμία ἐθνικὴν συγγένειαν οὔτε μὲ τοὺς μὲν οὔτε μὲ τοὺς δέ, ἐνῶ εἶναι συγγενέστατοι μὲ τοὺς Ἑλληνες».

Οἱ θεωρίες Βουλγάρων καὶ Τούρκων γιὰ τοὺς Πομάκους

Οἱ Βούλγαροι ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ **Πομάκοι** εἶναι ὁμοεθνεῖς τους. **Ὁ**μως οἱ γεωγράφοι καὶ οἱ βουλγαρικοὶ χάρτες τοὺς ἀναφέρουν ὡς ξεχωριστὴ ἐθνότητα. **Ὁ** Σέρβος Vidjick, στὸν ἐθνογραφικὸ χάρτη του, σημειώνει τοὺς **Πομάκους** ὡς ξεχωριστὴ ἐθνότητα. **Ὁ**μοίως, ὁ ἐπιτελικὸς γερμανικὸς χάρτης τοῦ 1940, σημειώνει ξεχωριστὰ τὴν περιοχὴ ὅπου κατοικοῦν οἱ **Πομάκοι**.

Βασικὸ ἐπιχείρημα τῶν Βουλγάρων στὶς θεωρίες αὐτές, εἶ-

ναι τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν **Πομάκων**. Ἄλλά, ὅπως γράφει καὶ ὁ σπουδαῖος ἱστορικὸς K.I. Beloch: «Ἡ γλῶσσα μόνη δὲν ἀρκεῖ βεβαίως γιὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀτομικότητος ἐνὸς λαοῦ. **Νέγρος** τις ὁμιλῶν ἀγγλικά οὐδαμῶς εἶναι καὶ Ἄγγλος διὰ τοῦτο». Ἀνάλογες εἶναι οἱ ἀπόψεις καὶ ἄλλων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων. Ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα ποὺ ἔφτασαν οἱ Βούλγαροι στὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο, ποτὲ δὲν εἶχαν καλὲς σχέσεις μὲ τοὺς **Πομάκους**. Ὅπως ἀναφέραμε, οἱ **Πομάκοι** συμμετεῖχαν στὴν καταστολὴ τῆς ἐξέγερσης τῶν Βουλγάρων τὸ 1876. Οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, θεωροῦν ὅτι οἱ **Πομάκοι** εἶναι Τοῦρκοι ποὺ ἔχασαν τὴν γλῶσσα τους ὅχι ὁμως τὴν θρησκεία τους.

Σὲ ἄρθρο ποὺ δημοσιεύτηκε μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ὁ Φαῖκ Βέης, ποὺ ὑπῆρξε καὶ βουλευτὴς Ἀδριανούπολης, διατύπωσε τὴν θεωρίαν ὅτι οἱ **Πομάκοι** κατάγονται ἀπὸ τοὺς Πετсенέγους (ἢ Πατσινάκες).

Ἄς δοῦμε ὅμως ποιοὶ ἦταν οἱ Πετсенέγοι.

Λαὸς τουρανικῆς καταγωγῆς ποὺ κινήθηκε τὸν 8ο αἰῶνα ἀπὸ τὸν Βόλγα πρὸς τὴν Δύση καὶ ἔκανε αἰσθητὴ τὴν παρουσίαν του στὶς περιοχὰς βόρεια τοῦ Εὐξείνου Πόντου κατὰ τὸν 9ο αἰῶνα. **Σ**υγγένευαν μὲ τοὺς Κουμάνους, μὲ τοὺς ὁποίους μιλοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσα. **Ζ**οῦσαν ἡμινομαδικὸ βίον. **Σ**ύμφωνα μὲ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, διακρίνονταν σὲ 8 φυλὰς καὶ 40 γένη καὶ ζοῦσαν μετὰξὺ Δούναβη καὶ Δνειπερου (10ος αἰῶνας). **Ἔ**καναν συνεχεῖς ἐπιδρομὰς ἐναντίον τοῦ Βυζαντινοῦ θέματος τῆς Χερσῶνας, τῶν Ρώσων τοῦ Κιέβου καὶ τῶν Βουλγάρων τῆς ποτάμιας ὁδοῦ τοῦ Δνειπερου. **Ἦ**ταν πρόθυμοι σύμμαχοι τῶν Βυζαντινῶν, τῶν Ρώσων καὶ τῶν Βουλγάρων, στὶς μετὰξὺ τους συγκρούσεις. **Τ**ὸν 11ο αἰῶνα, ἐπιχείρησαν ἀλλεπάλληλες ἐπιδρομὰς ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου (1036, 1040, 1046, 1049, 1059 κλπ).

Ἡ ἐμφάνισις τῶν Πολοβίτσι, ἐνὸς συγγενικοῦ λαοῦ τῶν Πετсенέγκων τὸν 12ο αἰῶνα καὶ ἡ παρουσία τους στὴν περιοχὴ βόρεια ἀπὸ τὸν Εὐξείνον Πόντον, εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν παρακμὴ καὶ τὴν βαθμιαία ἐξαφάνισις τῶν Πετсенέγκων ἀπὸ τὸ προσκῆνιον.

Νωρίτερα, εἶχαν ὑποστῆ ἰσχυρὸ πλῆγμα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς, οἱ ὅποιοι τοὺς συνέτριψαν στὴν μάχην τοῦ Λεβουνίου, κοντὰ στὸν ποταμὸ Ἐβρο (1091). **Ἐ**πικεφαλῆς τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ, ἦταν ὁ αὐτοκράτορας Ἀλέξιος Α΄ Κομνηνός.

Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος γράφει, ὅτι ὅσοι Πετсенέγκοι ἐπιβί-

ωσαν, κατευθύνθηκαν πρὸς τὴ Σαρδική (Σοφία) καὶ συγχωνεύθηκαν μὲ τοὺς Βούλγαρους καὶ τοὺς Οὐγγρους. Ἄπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ παραθέσαμε, δὲν φαίνεται καμία ἀπολύτως σχέση τῶν Τούρκων μὲ τοὺς Πετσενέγκους καί, κατὰ συνέπεια, μὲ τοὺς Πομάκους... καὶ οἱ μορφές τῶν Πετσενέγκων μᾶλλον τὸ ἐπιβεβαιώνουν.

Οἱ Πομάκοι ἔχουν ζήσει ἀπὸ χιλιετηρίδες στὰ ὄρεινὰ τῆς Ροδόπης. **Εἶναι** φυλὴ ὄρεινὴ καὶ ἔχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν ὄρεινῶν φυλῶν. **Ἔχουν** ἀνάστημα κανονικὸ πρὸς τὸ ὑψηλό. **Χρῶμα** μαλλιῶν καστανὸ πρὸς τὸ ξανθοκόκκινο καὶ πρόσωπο σταρένιο πρὸς κοκκινωπό.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τους εἶναι κανονικά, τὰ μῆλα τοῦ προσώπου δὲν εἶναι προτεταμένα ὅπως τῶν μογγολοειδῶν καὶ τουρκικῶν φυλῶν καὶ εἶναι διλοχοκέφαλοι (μακροκέφαλοι). **Κατὰ** συνέπειαν δὲν ἔχουν κανένα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Τουρκομογγολικοῦ τύπου, ἐνῶ ὁμοιάζουν ιδιαίτερα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ Ἰνδοευρωπαϊκὸ τύπο καὶ ἔχουν Ἑλληνικὴ φυσιογνωμία ποὺ μοιάζει μὲ τοὺς ὀρεσείβιους Ἑλληνας τῆς Εὐρυτανίας καὶ τῆς Πίνδου. **Ἔνα** ιδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τους εἶναι τὸ μεγάλο βαθούλωμα τῆς κόγχης τῶν ὀφθαλμῶν ποὺ εἶναι ἀπολύτως ὅμοια μὲ τὴν κόγχη τῶν ματιῶν, ὅπως ἐμφανίζεται στὶς ἀπεικονίσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Μακεδόνων.

Φημισμένοι οἱ ἀρχαῖοι Ἀγριάνες γιὰ τὴν ἀκοντιστικὴ τους τέχνη, ἐχρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο, ὡς ἰχνηλάτες - πελταστές, κατὰ τὴν μεγάλη αὐτοῦ ἐκστρατεία πρὸς τὸν Ἰνδὸ ποταμό.

Κατὰ τὸν Παπαχριστοδοῦλου (1958), τὸ 1344 ἀρχίζει ὁ γλωσσικὸς ἐκσλαβισμὸς τῶν κατοίκων τῆς Ροδόπης, ἐνῶ ὁ ἐξισλαμισμὸς αὐτῶν συντελεῖται ἀργότερα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ 1512 καὶ συνεχίζεται ὡς τὸ 1883.

Σήμερα εἰς τὴν μέση κοιλάδα τοῦ ποτιστικοῦ ρέματος στὸν Νομὸ Ἐβρου, ὑφίσταται ὁ συνοικισμὸς ΑΓΡΙΑΝΗΣ, στὸν ὁποῖο διαβιοῦν ἐλάχιστες οἰκογένειες Ἀγριάνων, δηλοῦντες τὴν συνεχιζομένην ὑπαρξίν τους, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα.

(ἔπεται τὸ Μέρος Β')

(*) Περιοδ. «Θεοδρομία», τεῦχος 3 / Ἰούλιος-Αύγουστος 2021, σελ. 432-437. Τοῦ Χρήστου Τσιαλίχη. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.